

STAREA DE EXTREMĂ NECESITATE ȘI REȚINEREA INFRACȚORULUI: ASPECTE JURIDICO-PENALE MILITARE

Xenofon ULIANOVSKI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar

Este în stare de extremă necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva viața, integritatea corporală sau sănătatea sa, a altei persoane ori un interes public de la un pericol iminent care nu poate fi înlăturat altfel. Nu este în stare de extremă necesitate persoana care, în momentul săvârșirii faptei, își dă seama că provoacă urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce, dacă pericolul nu era înlăturat.

Nu constituie infracțiune cauzarea unui prejudiciu persoanei care a săvârșit o infracțiune sau mai multe, în scopul reținerii persoanei și al predării ei organelor de drept sau în scopul preîntâmpinării săvârșirii unei infracțiuni, dacă prin alte mijloace nu a fost posibilă reținerea acestei persoane și dacă în aceste împrejurări nu au fost depășite limitele legitimei apărări.

Cuvinte-cheie: starea de extremă necesitate; integritatea corporală; interes public; pericol iminent, infracțiune; organe de drept.

* * *

It is in a state of extreme necessity the person who commits the deed to save the life, bodily integrity or health of another person, or a public interest from an imminent danger that may not otherwise be removed. It is not in a state of extreme necessity the person who, in the committal of the crime scene, realizes that obviously causes more serious track than those that could occur if the danger was not removed.

Causing injury to the person who has committed a crime or more does not constitute an offence committed for the purpose of detaining the person and her transmission to the enforcement agencies or for the purpose of preventing the committing of an offence, if through other means has not been possible to detain this person and if in such circumstances were not exceeded the limits of the legitimate defences.

Keywords: state of extreme necessity; bodily integrity; public interest; imminent danger; a crime; enforcement agencies.

Conform art.38 alin.(1)-(3) C.pen., „nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în stare de extremă necesitate. Este în stare de extremă necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva viața, integritatea corporală sau sănătatea sa, a altei persoane ori un interes public de la un pericol iminent care nu poate fi înlăturat altfel. Nu este în stare de extremă necesitate persoana care, în momentul săvârșirii faptei, își dă seama că provoacă urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat”.

În desfășurarea vieții social-umane, se ivesc uneori situații de fapt, provocate fie de oameni, fie de cauze fortuite, care pun în pericol valori sociale ocrotite de lege, iar salvarea acestora de la pericol nu este posibilă decât prin săvârșirea unei fapte, care, în mod obișnuit, este considerată ca ilicită. În astfel de situații, fapta săvârșită pentru salvarea valorilor sociale aflate în pericol se consideră comisă în stare de necesitate. Când fapta necesară salvării este dintre cele prevăzute de legea penală, starea de necesitate prezintă, în anumite condiții, o cauză de înlăturare a caracterului penal al faptei, conform art.38 C.pen. și care exclude existența infracțiunii și a răspunderii penale.

Pentru existența stării de necesitate se cer întrunite, cumulativ, un șir de condiții cu privire la pericol și cu privire la actul de salvare.

Condițiile cu privire la pericol sunt: să fie iminent, să fie real și vădit, să amenințe anumite valori sociale, – acestea fiind expres și limitativ arătate în art.38 alin.(2) C.pen.

Condiția ca pericolul să fie iminent se realizează atunci când pericolul amenința cu producerea prejudiciului sau este actual, adică este în curs de desfășurare, fără a aduce o atingere efectivă valorilor ocrotite de lege.

Dacă pericolul s-a transformat în realitate prin lezarea efectivă a valorilor sociale ori a încetat să mai existe, nu va mai fi starea de necesitate.

Astfel, în cazul extremei necesități, se întâlnesc două interese diferite, și apărarea unui interes are loc prin încălcarea altuia. Legislațiile penale moderne admit starea de extremă necesitate ca pe o cauză care înlătură caracterul penal al faptei (Codul penal al Federației Ruse, art.39; Codul penal al Japoniei, art.37 etc.) [1].

Așadar, pornind de la cele sus-indicate, concluzionăm că în categoria condițiilor, care determină legitimitatea acțiunilor săvârșite în stare de extremă necesitate pot fi atribuite următoarele: pricinuirea daunelor terțelor persoane, pericolul trebuie să fie inevitabil, adică prin săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală, dauna pricinuită trebuie să fie mai mică. Lipsa vreunei din condițiile expuse exclude fapta legitimă săvârșită în starea de necesitate [2].

Acțiunile săvârșite în starea de extremă necesitate se exprimă prin acțiune directă asupra izvorului pericolului și pricinuirea de daune, sau în comportare pasivă și pricinuire de daune intereselor persoanelor terțe.

Prin urmare, autorul admitea posibilitatea pricinuirii daunelor în starea de necesitate terțelor persoane, dar și intereselor legate de apariția pericolului [3].

Acțiunile legate de înlăturarea unui pericol pot fi îndeplinite de către absolut toți cetățenii, aici fiind vorba, de fapt, de un drept și nu de o obligație a acestora.

Dar există o categorie de persoane (militarii, medicii, polițiștii, angajații din serviciul antiincendiar) pentru care îndeplinirea acțiunilor de înlăturare a pericolului constituie o obligație de serviciu.

Fapta săvârșită în stare de extremă necesitate nu constituie infracțiune, deoarece nu este săvârșită cu vinovăție, persoana acționând din necesitate și nu în vederea comiterii unei fapte prevăzute de legea penală.

Sub aspect procesual, constatarea stării de extremă necesitate are drept consecință scoaterea persoanei de sub urmărirea penală (alin. (1) art.284 din CPP RM) și încetarea urmăririi penale (pct. 2) din alin. (1) art.285 din CPP RM) [4].

În condițiile serviciului militar, preîntâmpinarea unui pericol iminent pentru unele interese, prin cauzarea de daune altor interese în circumstanțe speciale, este o obligațiune legală a militarului.

De exemplu, în timp de război, lăsarea, predarea de către comandantul militar a fortificațiilor, tehnicii militare sau altor mijloace de luptă inamicului constituie o infracțiune militară (art.385 C.pen.), dacă nu este dictată de necesitățile situației de luptă.

Dacă însă există pericolul iminent de cucerire, acaparare de către inamic a fortificațiilor și altor mijloace de ducere a războiului, cu toate că au fost luate măsurile posibile pentru salvarea lor, comandantul militar, activând în stare de extremă necesitate, este obligat să ia toate măsurile pentru nimicirea lor (distrugerea fortificațiilor și nimicirea mijloacelor de ducere a războiului).

Tot în așa situație se află militarul, care nu poate să se eschiveze de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu, chiar dacă aceasta este legată de pericolul pentru viața și sănătatea lui, or, conform Constituției R. Moldova, art.56 (1) Devotamentul față de țară este sacru. (2) Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în cazurile prevăzute de lege..., iar conform art.57 (1) Apărarea Patriei este un drept și o datorie sfântă a fiecărui cetățean.

Conform Regulamentului Serviciului interior al Forțelor Armate ale R. Moldova [5], militarul are următoarele îndatoriri:

art.15: 1) să-și servească cu abnegație poporul, să fie devotat Republicii Moldova, să apere cu jertfire de sine suveranitatea, independența și integritatea teritorială a țării;

art.22: militarul, în timpul acțiunilor de luptă, chiar și atunci când este izolat de unitatea (subunitatea) sa militară și se află în încercuire deplină, este obligat să opună rezistență dâră inamicului.

Aflându-se în calitate de prizonier, militarul este obligat să caute și să folosească orice ocazie pentru a se elibera pe sine și pe camarazii săi din prizonierat și pentru a se reîntoarce la trupele sale.

Legislația militar-penală, reieșind din regulile generale de drept penal, ținând cont de specificul serviciului militar și ordinii militare, deosebește patru posibile variante de stare de extremă necesitate a militarilor:

Varianta I. Este posibilă starea de extremă necesitate în cadrul căreia are loc ciocnirea a două interese care nu au nici o legătură cu serviciul militar și obligațiunile militare executate de către militar (ex., militarul, aflându-se în concediu și, încercând să salveze viața unei persoane grav bolnave care se află în pericol, ia fără voie (răpește) mijlocul de transport a unei persoane străine și transportă bolnavul la spital, salvându-i viața).

Varianta II. Este posibilă starea de extremă necesitate în cazul indicat *supra*, în cazul în care există pericolul iminent de cucerire, acaparare de către inamic a fortificațiilor și altor mijloace de ducere a războiului, necătând la faptul că au fost luate toate măsurile posibile pentru salvarea lor, comandantul militar, activând în stare de extremă necesitate, distruge fortificațiile și nimicește mijloacele de ducere a războiului. În acest caz, are loc coliziunea a două interese care se referă la FA și disciplina militară.

Ambele variante de extremă necesitate la militari, examinate mai sus, în esență, nu se deosebesc prin nimic de cazurile generale de extremă necesitate la persoanele civile.

Din aceste considerente, concluzionăm că reglementările PG a C.pen. cu privire la starea de extremă necesitate se răsfrâng asupra acestor două cazuri fără oarecare particularități și modificări.

Varianta III. Această situație este completată ca conținut de starea de extremă necesitate, în cadrul căreia prejudiciul preîntâmpinat se referă la interesele FA și disciplinei militare, iar prejudiciul cauzat aparține diferitelor interese a terțelor persoane, cum ar fi, de exemplu, *rechiziționarea de la populația locală care se evacuează a cailor, pentru scoaterea din încercuire a mijloacelor de luptă, a munițiilor; în cazurile când este imposibil în alt mod de a le salva, cât și chemarea pentru prestări de servicii a cetățenilor apti de muncă și chiar a unor specialiști.*

La contrapunerea prejudiciului cauzat și a preju-

diciului preîntâmpinat, în acest caz, se va ține cont, de rând cu alte împrejurări, de responsabilitatea superioară a militarilor pentru apărarea intereselor securității militare și capacității de apărare a statului, a disciplinei militare și a milioanele de oameni, care se află în pericol în legătură cu atacurile inamicului.

Astfel, conform Legii cu privire la rechizițiile de bunuri și prestări de servicii în interes public nr. 1384-XV din 11.10.2002 [6] *rechiziție de bunuri* constituie o măsură excepțională prin care autoritățile administrației publice împuternicite prin lege obligă instituțiile publice, agenții economici, precum și cetățenii la cedarea temporară a unor bunuri mobile sau imobile, în condițiile acestei legi, iar *prestări de servicii* constituie o măsură excepțională prin care anumite categorii de cetățeni sînt chemate, în condițiile prezentei legi, pentru îndeplinirea unor lucrări sau desfășurarea unor activități în interes public și de apărare a țării.

Conform art.2 al acestei Legi:

(1) Bunurile rechiziționate sînt puse la dispoziția forțelor destinate apărării naționale sau a autorităților publice, la declararea mobilizării, a stării de război, a stării de asediu sau de urgență, precum și în caz de concentrări militare, exerciții sau antrenamente de mobilizare ori pentru prevenirea, localizarea sau înlăturarea consecințelor calamităților naturale, a avariilor tehnogene și a catastrofelor.

(2) Bunurile consumabile și cele perisabile pot fi rechiziționate definitiv, cu plata despăgubirilor prevăzută de lege.

(3) Cetățenii apti de muncă pot fi chemați pentru prestări de servicii în vederea efectuării unor lucrări sau desfășurării unor activități în situațiile prevăzute la alin.(1).

Art.3 al Legii sus-indicate stipulează că rechizițiile de bunuri și chemarea cetățenilor pentru prestări de servicii se efectuează în scopul:

a) soluționării problemelor materiale de orice natură, asigurării cu forță de muncă și cu clădiri, necesare forțelor destinate apărării și autorităților administrației publice;

b) creării de condiții pentru funcționarea stabilă a economiei naționale și a instituțiilor publice;

c) asigurării cu încăperi pentru cazare, cu alimente și medicamente a sinistraților, refugiaților și populației afectate de consecințele războiului.

Rechiziționarea de bunuri și chemarea cetățenilor pentru prestări de servicii, conform art.4 al acestei Legi, se dispune după cum urmează:

a) la declararea mobilizării sau a stării de război – prin hotărâre a Parlamentului sau prin decret al Președintelui Republicii Moldova;

b) la declararea stării de asediu sau de urgență – prin hotărâre a Parlamentului;

c) în caz de concentrări militare, exerciții sau antrenamente de mobilizare – prin hotărâre de Guvern;

d) în caz de prevenire, localizare sau înlăturare a consecințelor calamităților naturale, avariilor tehnogene și catastrofelor – prin hotărâre de Guvern.

Bunurile care pot fi rechiziționate sunt reglementate în art.5 al acestei Legi:

a) mijloace de transport;

b) sisteme, instalații și tehnică de aerodrom, de comunicații și telecomunicații;

c) surse de alimentare energetice;

d) tehnică de calcul;

e) utilaje și materiale tipografice;

f) tehnică și materiale topografice și de construcție;

g) carburanți și lubrifianți, utilaje pentru transportul și depozitarea acestora;

h) utilaje și materiale pentru dotarea atelierelor de reparații;

i) clădiri;

j) terenuri;

k) articole de echipament și de protecție;

l) alimente și utilaje pentru prepararea și transportarea hranei;

m) animale;

n) furaje;

o) tehnică, aparatură și materiale sanitar-veterinare;

p) medicamente, produse parafarmaceutice și dispozitive medicale, exceptînd rechiziționarea acestora de la cetățeni.

(2) Bunurile se rechiziționează de la proprietarii sau deținătorii acestora.

(3) Bunurile rechiziționabile vor avea starea tehnică și calitatea necesare folosirii lor în scopul pentru care se rechiziționează.

(4) Odată cu bunurile rechiziționate se predau și echipamentele aferente, fără de care acestea nu pot fi utilizate.

Conform art.6 al acestei Legi:

1) Rechiziționarea bunurilor și chemarea cetățenilor pentru prestări de servicii, în situațiile prevăzute de prezenta lege, se efectuează de către centrele militare.

(2) *În mod excepțional, pe timp de război, orice comandant de subunitate sau unitate militară similară sau superioară batalionului, care, în luptă, acționează independent, are dreptul să decidă rechiziționarea bunurilor ori chemarea cetățenilor pentru prestări de servicii numai prin intermediul autorităților administrației publice locale și cu asumarea răspunderii proprii.*

Conform art.7 al acestei Legi:

(1) Pot fi chemați pentru prestări de servicii cetățenii apti de muncă, în vîrstă de 18-60 de ani – bărbații și de 18-55 de ani – femeile.

(2) Unii specialiști – ingineri, tehnicieni, economiști, medici, farmaciști, asistenți medicali – pot fi

chemați să presteze servicii la specialitățile lor și peste limita maximă de vârstă prevăzută la alin.(1), dar nu mai mult de 65 de ani – bărbații și 60 de ani – femeile.

Varianta IV: constituie starea de extremă necesitate, în cadrul căreia prejudiciul preîntâmpinat se referă la interesele FA și disciplinei militare, iar prejudiciul cauzat se referă la interesele personale ale însuși militarului [7].

Considerăm că nu ne aflăm în prezența unei stări de extremă necesitate în cazul în care militarul prejudiciază interesele Forțelor Armate și disciplina militară, apărându-și interesele personale. (ex., nu se va afla în stare de extremă necesitate militarul care se află în serviciul de gardă în calitate de santinelă și a părăsit postul pentru a-și proteja sănătatea sa) [8].

2. Reținerea infractorului

Art.37 C.pen. stabilește că nu constituie infracțiune cauzarea unui prejudiciu persoanei care a săvârșit o infracțiune sau mai multe, în scopul reținerii persoanei și al predării ei organelor de drept sau în scopul preîntâmpinării săvârșirii unei infracțiuni, dacă prin alte mijloace nu a fost posibilă reținerea acestei persoane și dacă în aceste împrejurări nu au fost depășite limitele legitimei apărări.

Prevederile legale sus-arătate sunt aplicabile numai la reținerea unei persoane care a săvârșit sau atențază la săvârșirea unei sau mai multor infracțiuni.

Prin reținerea persoanei care a săvârșit infracțiuni se înțelege acțiunile cetățenilor legate de cauzarea unui prejudiciu acestei persoane în legătură cu opunerea de către ea a unei rezistențe active și refuzul ei de a fi dusă în organele respective ale puterii de stat.

Nu se va considera reținere în condițiile acestui articol cauzarea unui prejudiciu persoanei care a săvârșit infracțiuni și care nu opune rezistență și nu refuză să fie dusă în organele respective ale puterii de stat.

Împrejurările sus- indicate sunt aplicabile și în cazurile reținerii persoanei bănuite de săvârșirea unei infracțiuni în conformitate cu art.104 C.pr.pen.

Dreptul de a reține persoana care a săvârșit infracțiuni aparține tuturor cetățenilor. Pentru colaboratorii de poliție, conform Legii despre poliție, reținerea unor asemenea persoane este obligatorie.

Reținerea în condițiile art.37 C.pen. se va considera legală în prezența următoarelor condiții:

– Persoana reținută să fi săvârșit sau să fi atentat la una sau mai multe infracțiuni, în deosebi gravă, deosebit de gravă și excepțional de gravă. Dacă persoana n-a săvârșit nici o infracțiune, ea nu poate fi supusă reținerii sau aducerii forțate. În așa împrejurări, aplicarea față de ea a violenței pentru a fi adusă în organele de stat respective poate servi drept bază de aplicare din partea ei, față de persoanele ce aplică acte de violență, acțiuni de legitimă apărare.

– Aplicarea violenței la reținerea infractorului a fost unicul mijloc de reținere a lui, prin alte mijloace reținerea acestei persoane fiind imposibilă. De exemplu, dacă reținerea era posibilă fără cauzarea prejudiciului, cu ajutorul cânelui de serviciu, atunci efectuarea de împușcături asupra persoanei ce se sustrage de la reținere prin fugă, pricinuindu-i astfel prejudiciu sănătății, va fi considerată ilegală.

– În procesul reținerii infractorului dauna este cauzată nemijlocit persoanei reținute. Ea poate avea caracter fizic (vătămări ale integrității corporale sau ale sănătății de diferite grade) sau patrimonial (deteriorarea sau distrugerea bunurilor). Cauzare de daune în procesul efectuării reținerii prezintă mijlocul și nicidecum scopul realizării acesteia [9].

Gravitatea prejudiciului cauzat trebuie să corespundă gravității infracțiunii săvârșite. Esența acestei condiții constă în aceea că prejudiciul cauzat persoanei care a săvârșit infracțiuni, nu trebuie să depășească, vădit, caracterul și gradul social periculos al faptei săvârșite și a împrejurărilor reținerii. De exemplu, în cazul săvârșirii unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, nu va fi adecvat gradului de pericol social și prejudiciului cauzat de infractor, cauzarea morții sau a leziunilor corporale grave la reținerea infractorului.

Specificul serviciului militar, care ar putea fi încadrat și ca circumstanță care înlătură caracterul penal al faptei sub forma de reținere a infractorului poate apărea în cazurile îndeplinirii de către militar a obligațiilor speciale: exercitarea serviciului în gardă, garnizoană, serviciului interior, de pază a frontierei de stat, de menținere a ordinii publice și securității publice, a serviciului de alarmă (de luptă), de patrulare etc.

Militarul, care intră în serviciul de gardă, serviciul interior și de patrulare, este obligat să protejeze obiectele păzite de atentatele criminale.

Militarii au dreptul să aplice – ca măsură excepțională – arma de foc personal sau prin efectivul subunității:

– pentru reținerea persoanei care opune rezistență armată ori care a fost surprinsă în momentul comiterii unei infracțiuni grave, sau a delincventului care evadează de sub arest, precum și a unei persoane înarmate care refuză să se subordoneze cerinței legale de a depune arma, când este imposibilă înfrângerea rezistenței sau reținerea delincventului pe alte cai și cu alte mijloace;

– militarii din componenta gărzii au dreptul să aplice arma de foc în cazurile și în ordinea determinate de Regulamentul serviciilor în garnizoană și de gardă al Forțelor Armate ale Republicii Moldova.

Conform *Regulamentului serviciului în garnizoană și de gardă al FA*, santinela ce păzește persoanele deținute în arest este obligată să prevină persoana arestată ce evadează prin somația „Stai că trag”, iar dacă aceasta nu se execută, să facă uz de armă.

Arma de foc poate fi folosită fără avertizare în caz de evadare de sub arest cu arma sau cu ajutorul mijloacelor de transport, precum și în timpul evadării din mijloacele de transport în timpul deplasării lor.

De asemenea, se află în circumstanțe care înlătură caracterul penal al faptei carabinierii care execută misiuni de pază la penitenciare și la escortarea arestaților și condamnaților în timpul deplasării lor, în cazul tentativelor de evadare a acestor persoane și a reținerii lor.

Conform art.27 al *Regulamentului serviciului interior al FA ale RM*, militarii, ca măsură excepțională, au dreptul să aplice arma de foc personal sau prin intermediul efectivului subunității:

pct.5: pentru reținerea persoanei care opune rezistență armată, care a săvârșit sau a fost surprinsă în momentul săvârșirii unei infracțiuni sau a persoanei care evadează de la arest, precum și a unei persoane înarmate care refuză să se supună cerinței legale de a depune arma, în cazul în care este imposibilă înfrângerea rezistenței sau reținerea infractorului pe alte căi și cu alte mijloace;

pct.7: în afară de acesta, comandantul (șeful) are dreptul să aplice arma personal sau să ordone aplicarea ei pentru restabilirea disciplinei și ordinii în cazul nesupunerii deschise a unui subordonat, când acțiunile acestuia sunt orientate evident spre trădare de Patrie sau spre zădărnicierea realizării unei misiuni în condiții de luptă.

Conform art.14 al *Legii cu privire la trupele de carabinieri (trupele de interne) ale MAI* acestei legi, militarii trupelor de carabinieri au dreptul să folosească cătușe, bastoane de cauciuc, substanțe lacrimogene, dispozitive audio-vizuale, mijloace tehnice pentru deschiderea încăperilor ocupate de infractori, pentru oprirea forțată a mijloacelor de transport, tunuri de apă și alte mijloace speciale, procedee de luptă, câini de serviciu, mașini blindate alte mijloace de transport în următoarele cazuri:

la curmarea tulburărilor de masă și încălcării în grup a ordinii publice;

la reținerea și aducerea la sediul poliției sau în altă încăpere de serviciu a persoanelor ce au săvârșit infracțiuni, la escortarea și paza persoanelor arestate sau condamnate, dacă ele manifestă nesupunere sau opun rezistență militarilor trupelor de carabinieri și altor persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau la datoria

obștească de menținere a ordinii publice și de combatere a infracțiunilor, sau dacă există destule temeiuri pentru a presupune că ele pot evada ori cauza prejudicii cuiva, precum și a persoanelor care împiedică intenționat militarii trupelor de carabinieri să-și exercite atribuțiile;

la curmarea încercărilor de a lua ostatici, la eliberarea ostaticilor.

Conform art.15 al acestei Legi, militarii trupelor de carabinieri au dreptul să folosească arma de foc ca măsură extremă:

pentru reținerea persoanei care opune rezistență armată sau care a fost surprinsă în momentul săvârșirii unei infracțiuni grave, a criminalului evadat de sub pază, precum și a persoanei înarmate care refuză să se supună somației legate de a preda arma.

Folosirea armei de foc trebuie să fie precedată de un avertisment privind intenția recurgerii la ea.

Arma de foc poate fi folosită fără avertizare în caz de: evadare prin folosirea armei de foc, precum și în condiții de vizibilitate redusă; eliberare a ostaticilor.

Referințe:

1. Борисенко Б. *Особенности уголовной ответственности военнослужащих* // rambler.ru/law.edu.ru/script/ cntsource.ID=10000.
2. Ciorescu Ig. *Legitima apărare și extrema necesitate*. Chișinău, 2011, p.33.
3. Домахин С.А. *Крайняя необходимость по советскому уголовному праву*. Москва, 1955, с.41.
4. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. *Drept penal, Partea generală*. Chișinău: Cartier juridic, 2005, p.315-316.
5. *Regulamentului Serviciului interior al Forțelor Armate ale R. Moldova*, Aprobate prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2327-IV din 3 septembrie 2009.
6. *Legea cu privire la rechizițiile de bunuri și prestări de servicii în interes public nr. 1384-XV din 11.10.2002*. În: *Monitorul oficial al RM*, nr. 178-181/1352 din 27.12.2002.
7. Чхиквадзе В.М. *Советское военно-уголовное право*. Москва, 1948, с.205.
8. Ulianoschi X. *Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal*. Chișinău, 2009, p.93-94.
9. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. *Drept penal, Partea generală*. Chișinău: Cartier juridic, 2005, p.311.